UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMANIEI
Ministerul Administraţiei şi Internelor

Inovaţie în administraţie
Programul Operaţional "Dezvoltarea Capacităţii Administrative"

Beneficiar: Orașul Eforie
Titlul proiectului: Imbunatatirea eficacitatii organizationale a Primariei Orasului Eforie
Cod SMIS: 15312
Finanţat prin Programul Operaţional Dezvoltarea Capacităţii Administrative din Fondul Social European în perioada 01.11.2010-01.02.2012

SUPORT DE CURS

DEZVOLTARE DURABILA IN ADMINISTRATIA PUBLICA

Conceptul "dezvoltare durabilă" (*sustainable development*)

Cand analizam acest concept,trebuie să avem în vedere schimbări drastice în mai toate domeniile vieţii:obiceiurile consumatorilor trebuie schimbate, si, mai mult, trebuie schimbată concepţia oamenilor despre economie, societate şi politică, aşa cum rezultă şi din articolul de mai jos prezentat de *Horst Zilleßen*, Von der Umweltpolitik zur Politik der Nachhaltigkeit. *Das Konzept der nachhaltigen Entwicklung als Modernisierungsansatz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte* 50/1998, p. 3-5 şi 8]:

"De la Conferinţa privind mediul şi dezvoltarea, organizată de Naţiunile Unite la Rio de Janeiro în vara lui 1992, conceptul de „Sustainable Development“ ... a devenit un concept extrem de important în politica de pe tot cuprinsul lumii. (…) Cele mai necesare sunt schimbările de la nivel economic, social şi politic.

În ceea ce priveşte *domeniul economic*, trebuie introduse noi forme de administrare, care să ţină mai mult cont de factorul natură ca factor de producţie, poate chiar şi la calcularea preţurilor finale.

În *domeniul social,* interesele generaţiilor viitoare trebuie avute în vedere în cadrul distribuţiei de astăzi a şanselor, ceea ce înseamnă că societatea trebuie să ţină cont de faptul că prezentul nu este altceva decât trecutul viitorului nostru, asupra ale cărui şanse decidem acum.

Această problemă extrem de importantă vizează disponibilitatea societăţii, a economiei şi a fiecăruia dintre noi, de a accepta aceste schimbări în comportamentul nostru de producţie şi consum, ba chiar şi în stilul nostru de viaţă.

Cele mai importante schimbări trebuie să se petreacă însă în *domeniul politic.*

Implementarea conceptului de "dezvoltare durabilă" inseamna o participare sporită a cetăţenilor ... constituie premisa necesară pentru succesul acestei idei. (...)

Politica durabilităţii ne cere tuturor să ne gândim fără egoism ce am putea realiza dacă interesele noastre personale ar coincide întru totul cu interesele comunităţii. Ideea durabilităţii ne conduce astfel, într-un salt calitativ, spre participare civilă şi, până la urmă, la o modernizare a democraţiei.

Pentru că aici nu mai este vorba numai de participarea la acţiuni iniţiate la nivel politic sau administrativ, ci de o participare conştientă, responsabilă, de o "consfătuire asupra problemelor comune" (Aristotel), asupra misiunii de organizare a politicii.

”**Durabilitatea** este simplă şi complicată totodată. Pe de o parte, la nivel intuitiv, înţelegem despre ce este vorba: "Să nu tăiem vaca, dacă vrem să mai avem şi mâine lapte," cum zice proverbul. Pe de altă parte, ne e greu să ne închipuim o societate cu adevărat durabilă. Pentru că practic, totul ar trebuie să se schimbe, şi nu în ultimul rând, noi înşine.”

[din: Ulrich Grober, Die Idee der Nachhaltigkeit als zivilisatorischer Entwurf; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 24/2001, p. 3]

Cea mai des folosită **definitie** a "dezvoltării durabile" este cea dată de Lester Brown, fondatorul Worldwatch Institute. Această definiţie a fost preluată în raportul intitulat "Our Common Future - Viitorul nostru comun" al Comisiei Brundtland:

”*Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs."*

[World Commission on Environment and Development (WCED), Our Common Future, Oxford 1987, p. 43]”

Cum pot acţiona în mod durabil?

"Ce-aş putea eu să fac?", aceasta este de cele mai multe ori reacţia resemnată privind unele probleme globale precum schimbarea climei sau sărăcia. "Poţi să faci ceva!", acesta este răspunsul pe care îl propune conceptul de durabilitate, "Trebuie să faci ceva, dacă mă iei în serios." Pentru că durabilitatea nu cuprinde numai - aşa cum auzim de multe ori - toate nivelele - de la cel global, la cel local-, durabilitatea include mai ales *nivelul individual*: fără străduaniile depuse de fiecare om în parte, nu se poate schimba nimic, nu se poate ajunge la o dezvoltare durabilă.

"Viitorul este momentul în care vei regreta că nu ai făcut tot ceea ce puteai să fi făcut astăzi."
[Léon Tolstoi]

Există multe puncte de la care putem începe să ne comportăm durabil. Pe unele dintre acestea le vom studia mai îndeaproape în cadrul acestui curs 2. Va vom prezenta cea mai de succes implementare practică a ideii de durabilitate, Agenda 21 locală. Aceasta constituie un start excelent pentru adoptarea unei atitudini durabile. Fiecare dintre noi poate iniţia un astfel de proces-agendă, sau să contribuie la o agendă deja existentă.

Unele dintre variantele de acţiune prezentate în schema de mai sus sunt uşor de înţeles. Fireşte că este mai bine (atât pentru sine cât şi pentru mediul înconjurător), să mergem cu bicicleta decât cu maşina. Alte variante prezentate aici par şi ele la fel de transparente, dar merită totuşi să le studiem mai îndeaproape. Acest lucru este valabil în cazul economisirii energiei electrice, aşa cum o arată următorul exemplu.

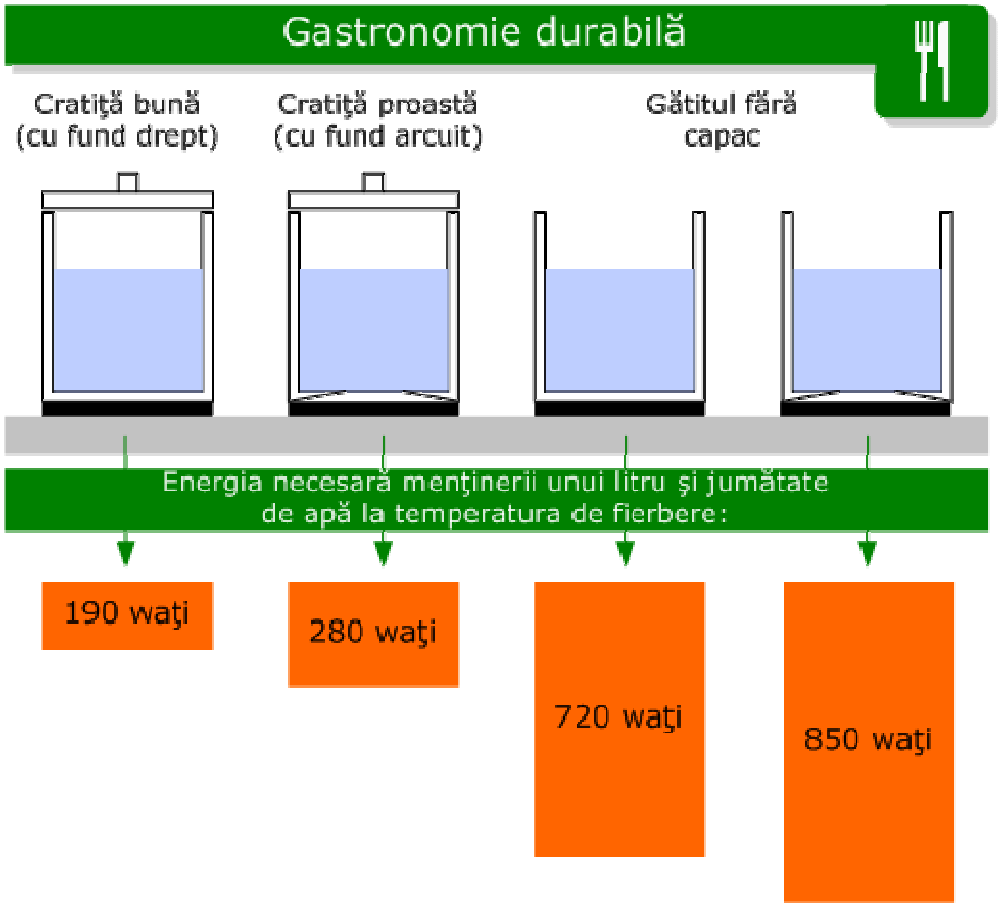

Excedentul de consum de curent dintre varianta cea mai bună (cratiţă bună cu capac) şi cea mai proastă (cratiţă proastă fără capac) se ridică la 350 procente! Iar acesta nu este decât unul dintre multiplele aspecte în acest sens. O atitudine sensibilă în viaţa cotidiană ar putea duce la o economie substanţială de curent electric. Să ne gândim doar la becurile economice, la stinsul luminilor de care nu avem nevoie, la încălzitul "cu cap" etc. Care sunt dimensiunile acestui raţionament, vom vedea în următorul exemplu din Germania:

"Opţiunea *stand-by* cu care sunt prevăzute tot mai multe aparate electronice sunt de natură să ne sporească confortul; nu mai trebuie să ne ridicăm şi să deschidem sau să închidem televizorul. Acest consum inutil de energie electrică înghite anual 20,5 miliarde de kilowaţi. Spre comparaţie: Oraşul Berlin consumă în decursul unui an întreg 14 miliarde de kilowaţi pe oră."

[din: Sabine Ferenschild/Thomas Hax-Schoppenhorst, Weltkursbuch. Globale Auswirkungen eines "zukunftsfähigen Deutschlands", Misereor Basel ş.a. 1998, p. 14]

"Vitezele medii, care servesc o societate mai comodă, distanţele mai scurte, care consolidează economiile regionale, serviciile inteligente care înlocuiesc bunurile de unică folosinţă şi consumul selectiv, pentru care nu este nevoie de o cantitate mare de produse, marchează punctul de cotitură spre o societate de viitor."
[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main, 2. Auflage 2003, p. 97]

Alte secvenţe :

Fairtrade: Există o marcă pentru produsele comercializate în spirit de fair-play. Cine cumpără aceste produse nu se bucură doar de calitatea lor, ci poate fi şi sigur că

producătorii nu au fost exploataţi .

- **Să fim informaţi, să cooperăm, să sprijinim iniţiativele**: Pe tot cuprinsul lumii există organizaţii şi iniţiative care se impun pentru o dezvoltare durabilă. Bineînţeles că nu vi le putem prezenta aici pe toate, vă vom indica însă câteva dintre ele .
- **Agricultură durabilă**: Peste tot în lume, tot mai mulţi ţărani trec la culturile biodinamice, pentru că tocmai de producţia de alimente depind foarte multe pe calea spre o societate universală aptă de viitor
- **Consum durabil**: Modificarea fundamentală a comportamentului consumatorilor se numără printre cele mai importante sarcini pe calea abordării un stil de viaţă durabil. În tot cazul, acest lucru constituie o provocare capitală şi extrem de dificilă .
- **Turism durabil**: Branşa turistică se dezvoltă astăzi într-o cu totul altă direcţie decât spre durabilitate. Trendurile problematice, precum călătoriile pe distanţe lungi cu avionul, călătoriile şi croazierele de tip *all-inclusive* înregistrează o creştere spectaculoasă.
- **Viziunea despre o epocă solară**: Utilizarea energiilor regenerabile se numără printre cele mai importante sarcini pe calea spre o dezvoltare durabilă. Această viziune promovează trecerea către utilizarea energiei solare şi propune un nou model de bunăstare .

Coordonatele noului model de bunăstare

"Mai încet, mai puţin, mai bine, mai frumos"

[Hans Glauber, www.ecoistituto.it]

"Economia unei vieţi mai bune constă dintr-o combinaţie naturală de consum măsurat şi bunuri nemateriale."

[Toblacher Thesen 1997]

[Foto: www.globalwater.org]

Probleme pe calea spre o dezvoltare durabilă:

Dreptatea şi conflictul nord-sud

Istoria relaţiilor dintre ţările bogate, dintre "nord", şi ţările sărace, din "sud", este o istorie a unor nedreptăţi fundamentale. Formele acestor nedreptăţi s-au schimbat: de la exploatarea şi oprimarea directă din epoca colonialismului, la exploatarea indirectă de după dobândirea independenţei, în ultima treime a secolului XX şi până la marginalizarea din epoca prezentă a globalizării.

Aceste nedreptăţi sunt ascunse sub vălul puţin transparent al numelui atribuit acestor ţări sărace: "ţări în curs de dezvoltare". În spatele acestui nume se ascunde însă faptul că aceste ţări sunt de fapt ţări subdezvoltate, cărora le este însă (în principiu) deschisă calea spre dezvoltare. Dezvoltarea înseamnă, în acest context, o dezvoltare recuperatoare, care are ca scop ajungerea din urmă a nordului industrializat, în cazul ideal chiar pe o cale mai scurtă şi mai bună, care să evite problemele patologice din procesul de dezvoltare prin care a trecut nordul.

Odată cu problemele globale precum schimbarea climatică apare o nouă dimensiune a nedreptăţii: în timp ce problemele existente sunt cauzate în mod supra-proporţional de către nord, repercusiunile, precum formarea deşerturilor sau apariţia unor evenimente meteorologice extreme, vizează în mod supra-proporţional sudul. Toate acestea pot duce până la ameninţarea existenţei a unui număr mare de mici state insulare, care vor pieri de pe hartă dacă nivelul mărilor va continua să crească.

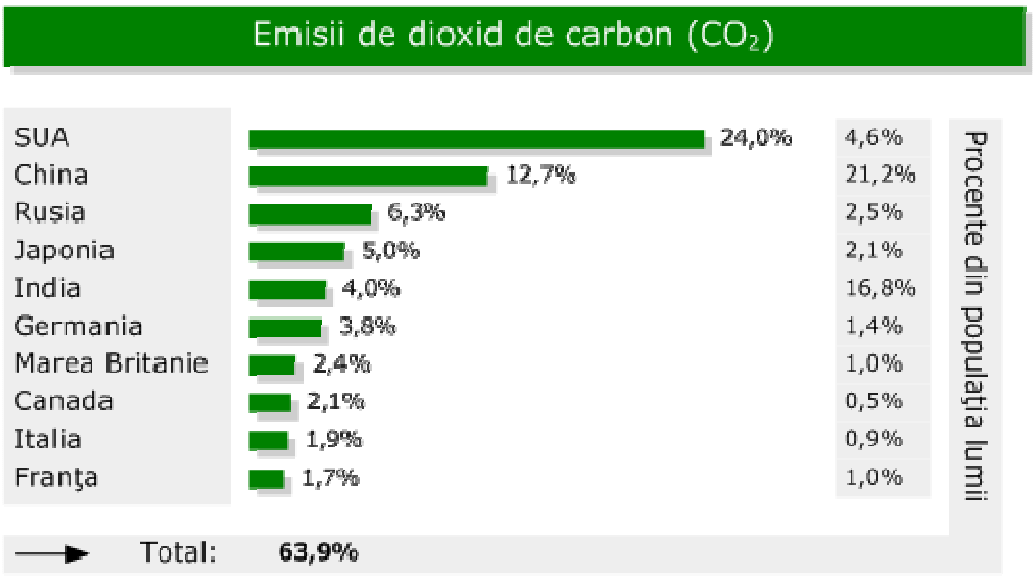

Nordul duce o viaţă ce îi depăşeşte propriile posibilităţi

"De la nivelul local şi până la cel global, experienţa a arătat-o în nenumărate rânduri că resursele (apa, lemnul, petrolul, minereurile etc.), suprafeţele utile (suprafeţele construibile, destinate aşezărilor şi infrastructurii) şi depresiunile (sol, mări, atmosferă) au devenit, ca input-uri naturale pentru creşterea economică, insuficiente sau instabile. Ca urmare, promisiunea că dezvoltarea va dura pentru întotdeauna, s-a năruit.

Astfel, dacă toate ţările ar urma exemplul industrial, emiţând anual pe cap de locuitor o medie de 11,4 tone de dioxid de carbon, emisiile celor şase miliarde de oameni s-ar ridica la aprox. 68,4 miliarde de tone, ceea ce ar fi de cinci ori mai mult decât cele 13 miliarde de tone pe care le poate absorbi Pământul. Cu alte cuvinte: dacă toate ţările ar atinge nivelul de trai al statelor bogate, am mai avea nevoie de încă cinci planete ca aceasta, pentru ca să putem găsi resursele pentru input-uri şi cele care servesc progresului economic."

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 71]

Este aşadar clar faptul că "dezvoltarea", aşa cum am cunoscut-o noi iniţial, nu mai reprezintă o opţiune. Acest conflict fundamental, adus la suprafaţă de nedreptăţile recurente, este mai puternic decât combinaţia "dezvoltare durabilă". Conceptului iniţial, între timp devenit incompatibil, i se adaugă astăzi "cumva" dimensiunea urgentă a protecţiei mediului, fără să trebuiască să renunţăm - ca o concesie făcută ţărilor din sud - la perspectiva "dezvoltării".

Perspectiva sudului

Asta nu schimbă însă cu nimic faptul că, din punctul de vedere al sudului, nordul s-ar fi îmbogăţit mai întâi pe seama sa, atingând un nivel de trai ridicat, anunţând mai apoi că s-ar fi atins "limitele dezvoltării" şi împiedicând astfel sudul să încerce să prindă din urmă statele bogate. Aceasta a fost critica care a însoţit încă de la început politica internaţională a mediului .

Politica SUA

Gaz pe foc a mai turnat şi SUA, singura super-putere de astăzi, care este totodată pe departe cel mai mare emiţător al gazului de seră dioxidul de carbon. Un exemplu negativ în ceea ce priveşte politica SUA a fost atitudinea fostului preşedinte George Bush sen. de la începutul şi din timpul Conferinţei de la Rio. Acesta a susţinut că stilul american de viaţă nu este negociabil,

"De-a lungul istoriei dezbaterii privind durabilitatea au existat două pledoarii diferite, una în favoarea unei lumi dezvoltate, cealaltă, pentru ţările în curs de dezvoltare. Evident că prima pledoarie viza probleme precum ploaia acidă, gaura din stratul de ozon, schimbarea climatică, creşterea demografică, abuzul de droguri şi pierderea diversităţii speciilor. Cea de-a doua pledoarie, în schimb, avea printre priorităţi sărăcirea solului, extinderea deşerturilor, calitatea apei şi accesul la aceasta, creşterea rapidă a populaţiei, mişcările populare şi războaiele."

[Moss Mashishi, directorul Johannesburg World Summit Company; cit. după: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 41]

la fel întâmplându-se şi atunci când fiul său, ajuns preşedinte, s-a retras din Protocolul de la Kyoto.

Durabilitate şi dreptate

Aceste două laitmotive ce privesc conflictul nord-sud ar trebui să ne fie de ajuns pentru a evidenţia una din problemele centrale de pe calea spre o dezvoltare durabilă, şi anume relaţia tensionată dintre cei doi termeni. Nu putem avea una fără de cealaltă, aşa cum o arată şi Wolfgang Sachs în fragmentul de mai jos:

"Indiferent despre ce domeniu este - climă, diversitate biologică sau comerţ: dacă nordul nu va reuşi să încheie acorduri în domeniul politicii mediului pe care sudul să le resimtă ca fiind corecte, durabilitatea nu va mai fi posibilă. Fără dreptate nu va mai putea exista aşadar nici ecologia. Dacă, fireşte, la rândul său, sudul va revendica o parte mai mare din economie, atunci nu vom mai putea vorbi nici despre durabilitate. Dreptatea nu are de-a face cu protecţia mediului decât dacă însoţeşte o dezvoltare propice mediului ambiant. De aceea este valabil şi invers: fără ecologie nu poate exista dreptate."

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 39]

Ce probleme există pe calea către o dezvoltare durabilă?

Durabilitatea este un concept pretenţios, pentru că revendică modificări fundamentale la toate nivelele: politic, social şi economic. Noi putem face multe pentru a contribui la impunerea durabilităţii. Modelul de transpunere a conceptului de durabilitate este Agenda 21, respectiv Agenda 21 locală.

In continuare vă vom prezenta pe scurt unele probleme ce au apărut pe calea spre o dezvoltare durabilă. Aceste probleme sunt de natură principială. Pentru că nu ajunge să continuăm să facem ceea ce am făcut până acum, trebuie să schimbăm câte ceva. Mai mult, întreaga "reţea de transport", la fel şi "locomotiva" trebuie schimbate.
Premisele în acest sens nu sunt însă cele mai ideale: în timp ce în anii 80 discuţia privind problemele de mediu (vezi catastrofele de la Seveso, Bhopal, Cernobâl, Basel) se aflau în fruntea agendei internaţionale, atingând puncte culminante în 1992, la "summitul mondial" de la Rio de Janeiro, dezbaterea privind globalizarea a câştigat teren abia de la mijlocul anilor 90:

"Un bilanţ lipsit de orice iluzii trebuie să aibă în vedere faptul că discursul durabilităţii a fost acoperit foarte repede după Rio de către promisiunile şi istoriile de succes ale globalizării. Acestea au predominat şi mai predomină încă peste tot în lume în mentalitatea întreprinderilor şi guvernelor .

De curând însă, ele au intrat în focurile unor

Piedici în calea adoptării unui comportament ecologic

- Probleme la nivelul **informării**: relaţiile cauzale sunt greu de realizat
- Probleme la nivelul **emoţional**: temeri, suprimări, scuze
- Probleme la nivelul **mediatizării**: lipsa informaţiilor şi imaginilor clare
- **Bariere antropologice**: Civilizarea ecologică se află într-un conflict clar cu modelele elementare de comportament
- **Bariere socio-culturale**: Comportamentul ecologic nu este decât cu greu compatibil cu valorile existente
- Problema cauzată de **pasarea responsabilităţilor**: dilema socio-ecologică (Allmende-Klemme)
- Problema privind **perspectiva temporală**: indivizii nu percep de regulă consecinţele unui comportament precaut.

[din: Horst Neumann, Agenda 21. Aspekte einer nachhaltigen Entwicklung; în: Politik & Unterricht 4/1999, p. 21]

critici aprinse. Ideea dreptăţii sociale şi globale câştigă din nou teren. Totodată, în societate a devenit din nou populară şi eficientă din punct de vedere politic ideologia 'redutelor'.
Aceasta s-a amplificat odată cu unda de şoc provocată de atacurile teroriste din SUA, articulându-se prin revendicările susţinute privind separarea şi protecţia proprietăţii: Vreau ca măcar aici şi măcar astăzi - şi poate şi mâine - toate să rămână aşa cum au fost, chiar dacă tot restul se duce de râpă în jurul meu. Atunci însă când pădurea tropicală va fi fost deja defrişată până la ultimul copac, când Golfstrom-ul va fi dispărut, când valurile de refugiaţi vor fi devenit de necontrolat, va fi prea târziu să declarăm că 'sustainable development' este probabil calea mai bună către securitate globală - şi individuală."
[din: Ulrich Grober, Konstruktives braucht Zeit. Über die langsame Entdeckung der Nachhaltigkeit; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 31-32/2002, p. 6, versiunea online]

Economia de piaţă şi durabilitatea

Există argumente conform cărora durabilitatea şi capitalismul - cel puţin în forma sa curentă - sunt incompatibile în ceea ce priveşte obiectivele şi principiile care le conduc. În best-seller-ul său celebru, "Die Kunst des Liebens" ("Arta de a iubi") din anul 1956, specialistul în psihanaliză şi socio-psihologie, Erich Fromm, dă următorul diagnostic:

[Erich Fromm, 1900-1980]

"Capitalismul modern are nevoie de oameni care să funcţioneze, în număr mare, fără probleme, care să dorească să consume din ce în ce mai mult (...). El are nevoie de oameni, care să creadă despre sine că sunt liberi şi independenţi şi care să pretindă că, în ceea ce îi priveşte, nu există nici o autoritate care să îi conducă, nici un fel de principii şi nici o conştiinţă - şi care să fie gata, în ciuda acestui fapt, să se lase conduşi în a face lucrurile care se aşteaptă de la ei, şi care să se integreze fără probleme în maşinăria socială (...). Şi care ar fi rezultatul? Omul modern se înstrăinează de sine, de semenii săi şi de natură (...)". El "îşi surmontează ... disperarea inconştientă prin cultivarea propriilor plăceri (...), şi, în plus, prin plăcerea de a-şi putea cumpăra permanent lucruri noi, pe care să le înlocuiacă în curând cu altele (...). Caracterul nostru este astfel constituit, în a ne deschide în faţa acestor schimbări, în a achiziţiona lucruri, în a face comerţ şi a consuma. Absolut toate bunurile noastre - fie ele spirituale sau materiale - devin obiecte de schimb şi de consum."
[din: Erich Fromm, Die Kunst des Liebens, München 2000, p. 100-102]

Având în vedere punctul de cotitură în care ne aflăm, spre o dezvoltare durabilă, această analiză nu poate fi decât corectă. Pentru că, într-adevăr, gândirea noastră economică se bazează pe acelaşi slogan "mai repede, mai sus, mai departe, mai mult", pe încrederea, că toate problemele pot fi rezolvate prin creştere economică. Faţă de această atitudine, mai noile modele de bunăstare precum "mai încet, mai puţin, mai bine, mai frumos" de-abia răzbesc la suprafaţă.

O schimbare de atitudine: De la teoria mecanistă...

În viziunea celebrului fizician Fritjof Capra, susţinător al ideologiei holistice, este necesară o schimbare fundamentală a principiilor şi valorilor mondiale. Această schimbare a fost deja iniţiată, dar nu a putut să se impună încă. În domeniul ştiinţelor, ea a fost declanşată de descoperirile epocale din fizica de la începutul secolului XX. În ceea ce

priveşte societatea, Capra crede că mişcările ecologiste şi feministe de pe tot cuprinsul lumii vor juca un rol principal în această privinţă.

Problema principale pe calea spre o dezvoltare durabilă este, după Capra, faptul că ne ţinem cu dinţii de nişte principii depăşite, de o imagine mecanistă a vieţii, bazată pe fizica lui Newton. Capra descrie această paradigmă în lucrarea sa "The Turning Point" (1982) după cum urmează:

[Fritjof Capra, www.fritjofcapra.net]

"Imaginea sau paradigma care pare acum să pălească încetul cu încetul, a predominat în cultura noastră vreme de mai multe secole, influenţând în tot acest timp întreaga lume. Ea cuprinde o serie de idei şi valori, printre care şi concepţia conform căreia universul ar fi un sistem mecanic, bazat pe o fundaţie pur materială; imaginea corpului omenesc ca o maşinărie; înţelegerea vieţii în societate ca o luptă permanentă pentru supravieţuire; încrederea într-un progres material nelimitat prin creşterea economică şi tehnică; şi - nu în ultimul rând! - credinţa că o societate, în care femeile sunt inferioare bărbaţilor la toate nivelele, se bazează pe o lege fundamentală a naturii. Toate aceste idei s-au dovedit a fi, în ultimele decenii, extrem de limitate, fiind astfel nevoie să fie reformulate într-un mod cu totul radical."

[din: Fritjof Capra, Wendezeit. Bausteine für ein neues Weltbild, prefaţă la ediţia germană, München 1991, p. IX]

... la teoria holistică

Această reformulare va trebui să urmeze o nouă paradigmă, ideologia holistă sau ecologistă. Capra mai foloseşte în acest sens şi termenul de "gândire sistemică": "În ştiinţele naturale, teoria sistemelor vii, dezvoltată în ultimele decenii, pune la dispoziţie cadrul ştiinţific ideal în vederea formulării noii gândiri ecologiste .

Sistemele vii sunt întreguri integrate, ale căror trăsături nu pot fi reduse la unităţi mai mici. În loc de elemente fundamentale, teoria sistemică se concentrează pe principiile fundamentale de organizare. Exemple în acest sens se regăsesc peste tot în natură. Fiecare organism - de la cea mai mică bacterie, la plante şi animale şi până la om - este un întreg integrat şi, astfel, un sistem viu. Aceleaşi aspecte se regăsesc şi la nivelul sistemelor sociale, de exemplu în familii sau comunităţi, la fel şi în sistemele ecologice, compuse dintr-un număr mare de organisme aflate într-o permanentă relaţie de reciprocitate cu materia ne-vie."

[din: Fritjof Capra, Wendezeit. Bausteine für ein neues Weltbild, prefaţă la ediţia germană, München 1991, p. X]

Centrală pentru această accepţiune sistemică este convingerea că întregul este întotdeauna altceva decât simpla sumă a părţilor sale. Conform acestei teorii, doar acele măsuri sunt acceptabile, care sunt şi durabile, adică care nu afectează sistemele vii. În acest sens, această nouă paradigmă ecologică constituie un fundament ideal pentru dezvoltarea durabilă. Schema de mai jos schiţează felul în care se vor schimba valorile ca urmare a aplicării acestei paradigme.

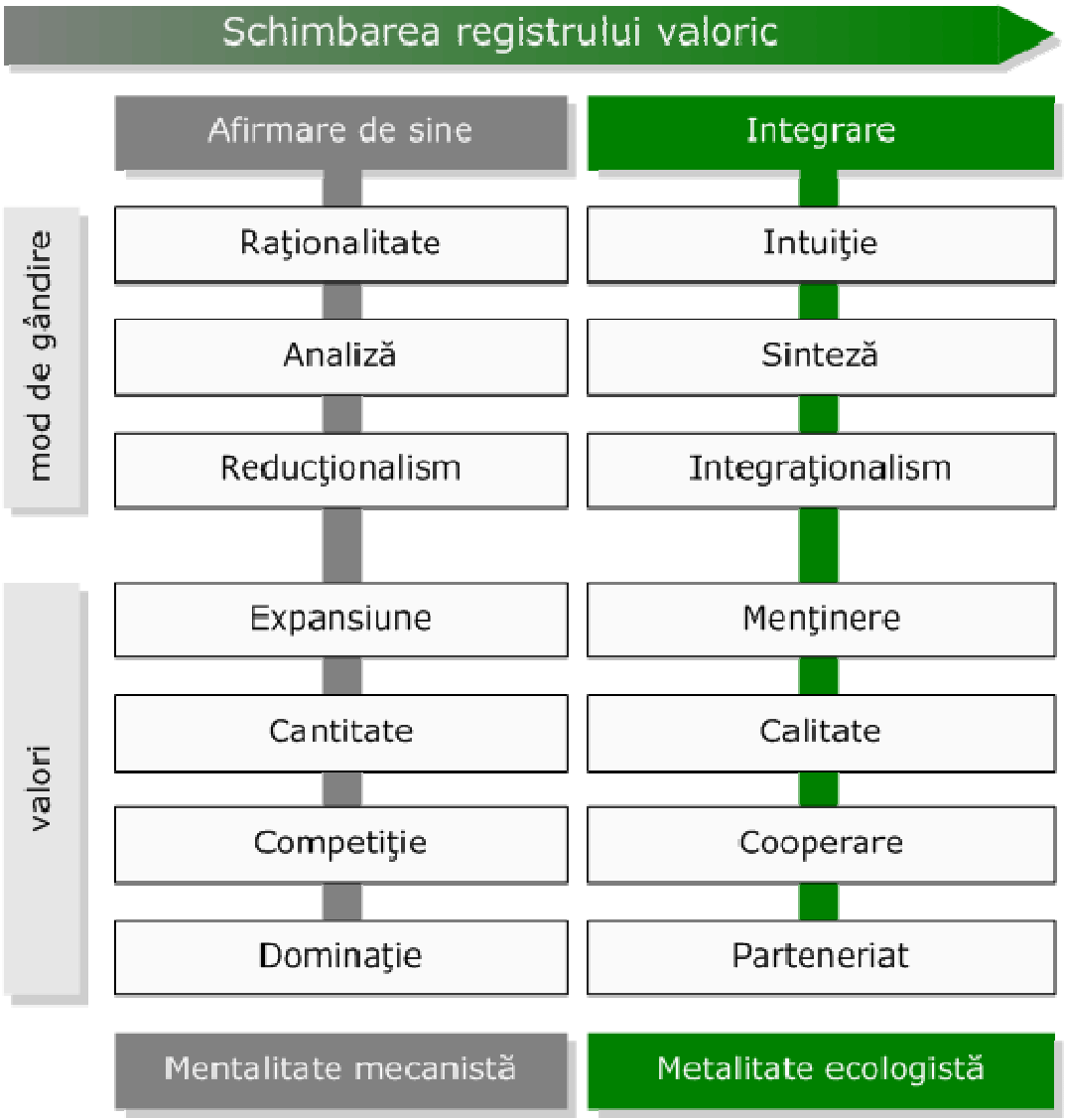

(după: Fritjof Capra, Wendezeit, München 1991, p. XI-XII)

Probleme pe calea spre o dezvoltare durabilă:

Probleme cu conceptul de "dezvoltare"

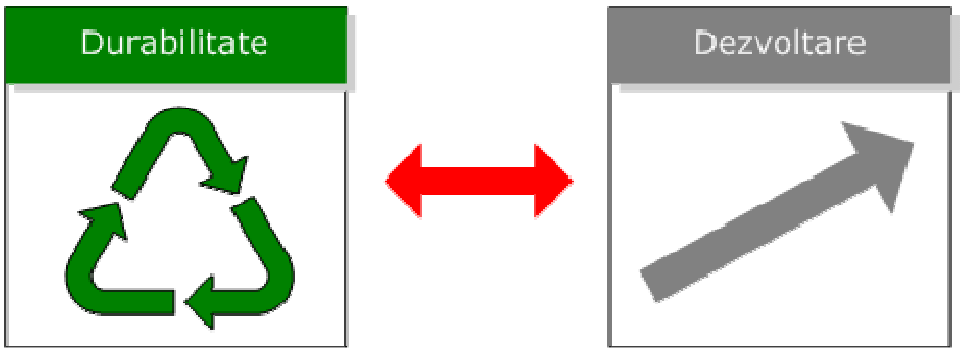

"Durabilitate: da - dezvoltare durabilă: nu", aşa sună sloganul critic adresat combinaţiei, devenite între timp omniprezente, a celor doi termeni - durabilitate şi dezvoltare. Motivul pentru respingerea acestei formule sunt rezervele faţă de conceptul de "dezvoltare". A combina acest concept cu cel al durabilităţii este un paradox, se spune. În timp ce durabilitatea ţine mai degrabă de noua atitudine ecologistă, conceptul de dezvoltare ţine de o atitudine depăşită, mecanistă (o comparaţie între cele două atitudini poate fi găsită în cadrul cursului).

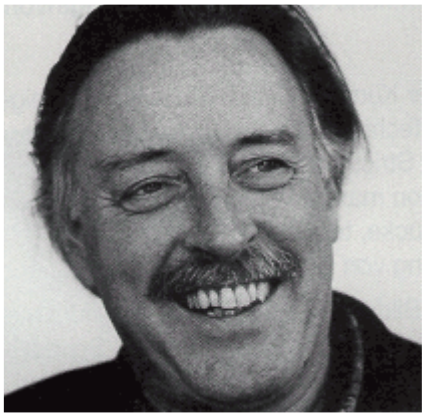

[Wolfgang Sachs;
Foto: Editura Brandes & Apsel]

"În plus", spune Wolfgang Sachs, cercetător la Institutul din Wuppertal pentru climă, mediu şi energie (www.wupperinst.org), "prin combinarea termenilor 'durabil' şi 'dezvoltare a fost creat terenul pentru constituirea unei ambivalenţe lingvistice. Noul concept a împins astfel, într-un mod subtil, locul geometric al durabilităţii dinspre natură spre dezvoltare; în vreme ce înainte termenul 'durabil' făcea referire la resursele regenerabile, el se leagă acum de termenul 'dezvoltare'. Prin această manevră, percepţia s-a schimbat; înţelesul durabilităţii a trecut din domeniul protecţiei naturii în cel al protecţiei dezvoltării.

Având în vedere faptul că dezvoltarea devenise, din punct de vedere conceptional, o coajă goală, ceea ce trebuia să rămână durabil, a devenit neclar şi controversat. De aceea, în anii ce au urmat, tot soiul de actori politici, ei înşişi apărători înfocaţi ai creşterii economice, au reuşit să-şi îmbrace intenţiile în conceptul de 'dezvoltare durabilă'. Acest concept a devenit astfel în curând auto-referenţial, aşa cum a confirmat-o de altfel şi o definiţie oferită de Banca Mondială: 'Ce este durabilitatea? Dezvoltarea durabilă este acea dezvoltare, care durează.'"

[din: Wolfgang Sachs, Nach uns die Zukunft. Der globale Konflikt um Gerechtigkeit und Ökologie, Frankfurt/Main 2002, p. 65]

Dacă, în ciuda acestor critici, nu dorim să renunţăm la combinaţia deja devenită celebră a "dezvoltării durabile", trebuie să definim mai îndeaproape conceptul de dezvoltare şi să îl delimităm de conceptul de dezvoltare al teoriei modernizării, care este deja depăşit.

Impulsuri în acest sens ne oferă schema de mai jos.

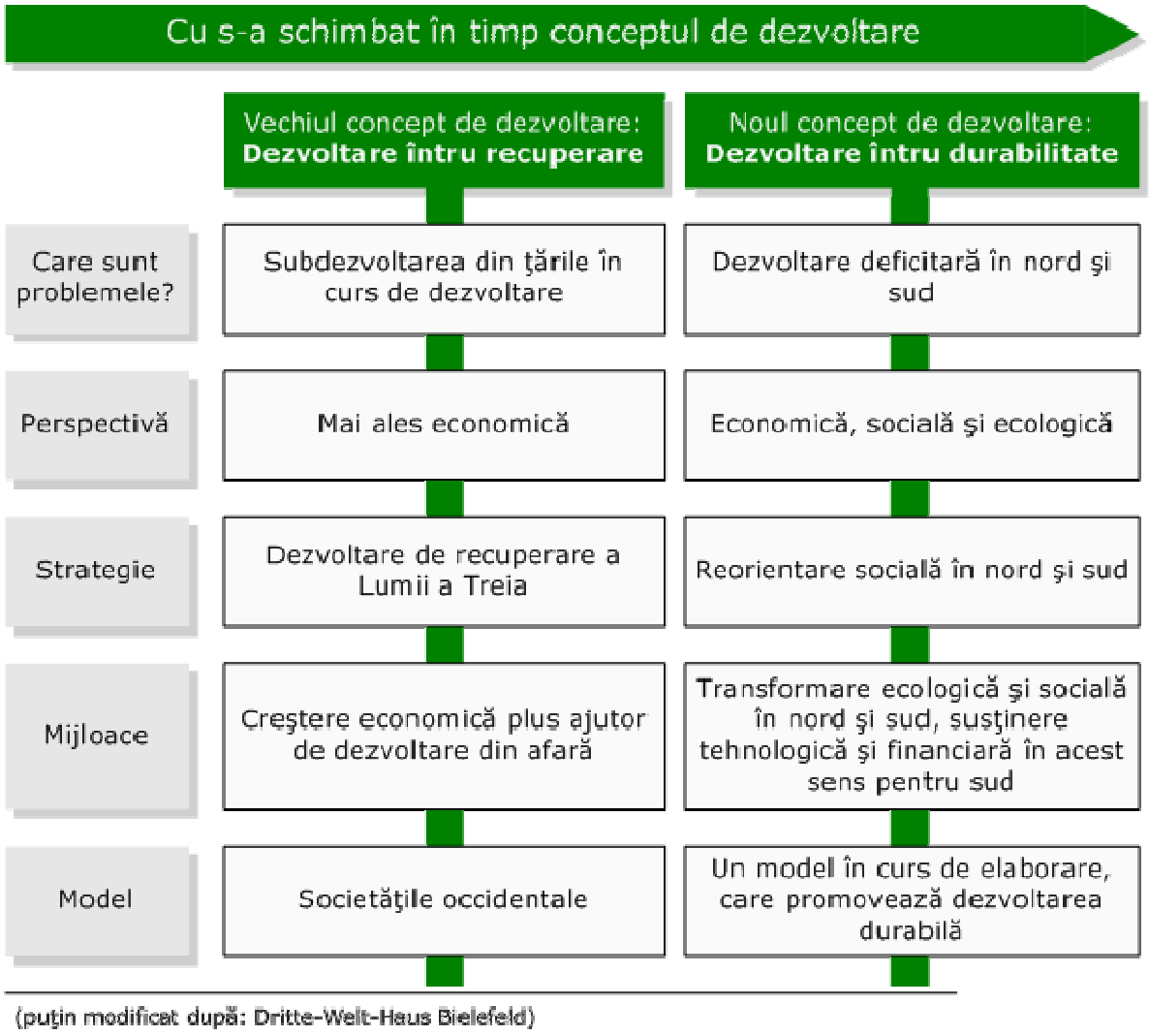

[Autor: Ragnar Müller]

Alte aspecte:

- **Globalizarea şi *The Tragedy of the Commons***: Piaţa nu poate servi de una singură ca instrument de reglementare. Ea nu se îngrijeşte de protecţia mediului. Asta este treaba politicii. Totuşi multe probleme au luat proporţii globale, în timp ce politica se face în continuare aproape numai la nivel naţional .

- **Dezvoltarea, un concept dificil**: Mulţi susţinători ai conceptului de durabilitate se plâng de faptul că nu se mai vorbeşte acum decât de "*dezvoltarea* durabilă". Dezvoltarea, cred ei, este un concept problematic .

- **Dreptatea** şi durabilitatea sunt două concepte strâns angrenate. Conflictul nord-sud constituie o piedică serioasă în calea dezvoltării durabile. Aici joacă un rol important şi singura super-putere care mai există astăzi.

"Este necesară dezvoltarea unei etici holistice, care să cuprindă întreaga creaţie, nu

doar etica antropocentrică. De aceea trebuie să punem sub semnul întrebării bazele gândirii economice actuale."
[José Lutzenberger, precursorul Conferinţei de la Rio]

Cum funcţionează o Agenda 21 Locală?

Agenda 21 s-a născut cu ocazia Conferinţei de la Rio, a Conferinţei Mondiale pentru Mediu şi Dezvoltare (1992). Agenda 21 este un program global de acţiune pentru o dezvoltare durabilă, la care participă în strâns angrenaj toate nivelele: de la "Agenda 21 Globală" şi până la nenumăratele proiecte din toată lumea, cuprinse în "Agenda 21 Locală".

În secţiunea de faţă vă vom prezenta cele mai importante elemente din programul de acţiune, concentrându-ne îndeosebi asupra felului în care este constituită o Agenda 21 Locală şi cum se prezintă o iniţiativă de succes.

Gândim global - acţionăm local

"Nu există multe alte documente care să fi devenit la fel de celebre. Agenda 21 ... a izbutit să realizeze ceea ce multe altele nici nu şi-au închipuit. În loc să ajungă în vreun sertar, ea a trecut prin multe mâini, a ajuns în faţa multor ochi, influenţând în multe locuri acţiunile oamenilor.
Prin intermediul ei s-a răspândit în rândul oraşelor şi satelor din întreaga lume chemarea la iniţierea unui dialog cu cetăţenii, pentru ca împreună să poată fi găsite strategii potrivite pentru o dezvoltare de viitor.
Ideea care a stat la baza tuturor acţiunilor a fost următoarea: o dezvoltare durabilă trebuie să aibă loc acolo unde trăiesc oamenii, unde merg la cumpărături, unde sunt create locuri de muncă, unde sunt construite şcoli şi locuinţe - adică în oraşe şi sate. Astfel s-a născut ideea Agendei 21 Locale."
[din: Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (ed.), Lokale Agenda 21 und nachhaltige Entwicklung in deutschen Kommunen. 10 Jahre nach Rio: Bilanz und Perspektiven, Berlin 2002, p.

În **Preambulul Agendei 21** se spune:
"Umanitatea se află într-un moment decisiv al istoriei sale. Ne confruntăm cu o disparitate crescută între popoare şi în cadrul acestora, o creştere a sărăciei, tot mai multă foamete, tot mai multe boli şi tot mai mulţi analfabeţi, precum şi o deteriorare continuă a ecosistemelor de care depinde bunăstarea noastră. Prin integrarea şi respectarea sporită a intereselor cu privire la mediu şi dezvoltare vom reuşi să facem posibilă îndeplinirea necesităţilor de bază, ameliorarea nivelului de trai al tuturor oamenilor, o protecţie sporită şi o mai bună administrare a ecosistemelor şi un viitor mai sigur şi mai prosper. Nici o naţiune nu poate face acest lucru de una singură. Dar împreună putem: într-un parteneriat global pentru o dezvoltare durabilă."
[Textul integral, tradus în mai multe limbi, se află pe pagina de internet a Organizaţiei Naţiunilor Unite: AGENDA 21]

Capitolul 28 al Agendei 21 este dedicat rolului autorităţilor locale:
"Pentru că multe dintre problemele şi soluţiile care fac obiectul preocupărilor Agendei 21 îşi au rădăcinile la nivel local, participarea şi cooperarea autorităţilor locale este un factor decisiv întru realizarea obiectivelor incluse în

Calea este ţelul

Nu există nici un proces ideal cuprins în Agenda 21 Locală, în sensul unui concept de-a gata, care trebuie doar aplicat. Fiecare oraş, comună sau sat este altfel şi trebuie să-şi găsească propria cale printr-un proces de discuţii de întindere.

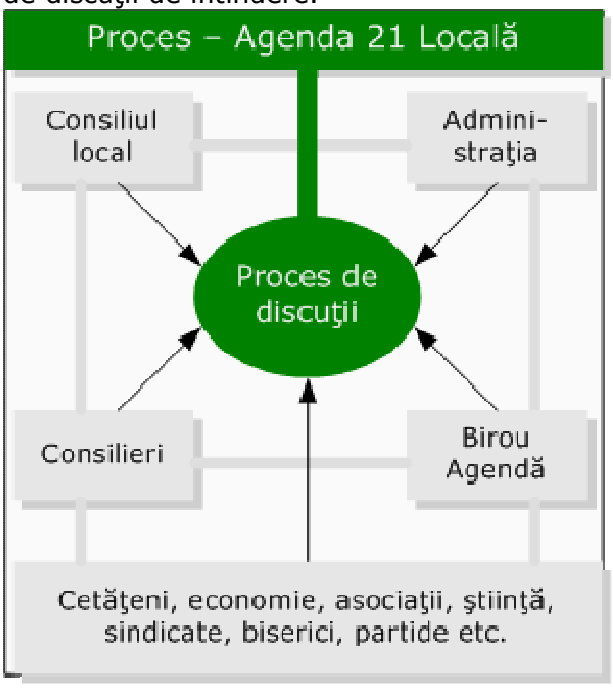

Cu toate acestea, pot fi regăsite unele elemente fundamentale şi proceduri comune. Trăsăturile tipice ale unei Agende 21 Locale (ideale) ar putea fi:

- participarea administraţiei locale;
- participarea populaţiei şi în special a femeilor şi tinerilor, a ONG-urilor şi economiei;

Agendă.

Autorităţile locale construiesc, administrează şi întreţin infrastructura economică, socială şi ecologică, supervizează procesele de planificare, decid în privinţa politicii locale a mediului şi a prevederilor locale privind mediul, acţionând în sensul implementării politicii mediului la nivel naţional şi regional. Ca structură politică şi administrativă aflată cel mai aproape de cetăţeni, ei joacă un rol decisiv la informarea şi mobilizarea opiniei publice şi la sensibilizarea acesteia în direcţia unei dezvoltări durabile (...).

Fiecare autoritate locală trebuie să fie în permanent dialog cu cetăţenii, cu organizaţiile locale şi cu economia privată şi să adopte o 'Agenda 21 Locală'. Prin activităţi cu rol consultativ şi de stabilire a consensului, autorităţile locale se informează cu privire la doleanţele cetăţenilor, organizaţiilor locale, organizaţiilor meşteşugăreşti civile, locale şi industriale, detectând astfel cele mai potrivite strategii de acţiune. Prin procesul de consultare va creşte conştiinţa fiecărei entităţi gospodăreşti în ceea ce priveşte problemele dezvoltării durabile."

Critică la adresa Agendei 21:

Doar un "tigru de hârtie"?

"Conceptul atotcuprinzător al 'Sustainable Development' ... constituie o formulă de compromis între pretenţiile (legitime) ale ţărilor din Lumea a Treia de atingere a unei dezvoltări superioare la nivelul tehnicii şi infrastructurii şi de creştere a nivelului de trai şi pretenţiile grupărilor de protecţie a naturii, localizate mai degrabă în zonele de nord ale lumii de a ... proteja pe termen lung speciile şi resursele.

Această linie conflictuală axată pe consumul resurselor şi echilibrul social pare să aibă o soluţie teoretică simplă: lumea supra-industrializată trebuie să îşi reducă de îndată consumul de resurse, în timp ce părţile mai puţin sau mai întârziate din punctul de vedere al gradului de industrializare mai au voie să facă uz de acestea, astfel încât, în total ... să se înregistreze totuşi o scădere a consumului de resurse.

- un proces de planificare şi de discuţii de durată, care să urmărească o linie integratoare, cuprinzând aşadar aspecte de ordin ecologic, economic şi social;
- obiectivul este realizarea unui program de acţiune, asupra căruia toţi participaţii să fie de acord (consens) şi care să se orienteze după principiul dezvoltării durabile;
- acesta va fi un proces de cunoaştere reciprocă pentru toţi participanţii;
- dezvoltarea unei noi accepţiuni a politicii (cooperare şi consens);
- felul în care vor fi urmărite obiectivele va fi verificat permanent prin intermediul unor indicatori cât se poate de clari.

Un asemenea proces nu este doar o simplă continuare, dar cu alte mijloace, a politicii de mediu la nivel local. În cazul în care acţiunile au succes, el va depăşi aceste aşteptări, aşa cum o arată şi următorul fragment:

"Diferenţele majore constau în accentuarea perspectivei durabile şi a implicării integratoare a tuturor domeniilor de activitate politică. Bineînţeles că în acest proces pot exista elemente din politica dusă până în acest moment la nivel local care să se dovedească durabile, fără ca acest obiectiv să fi fost urmărit în mod explicit în trecut.

Participarea populaţiei are o mare însemnătate. Cetăţenii sunt priviţi ca parteneri egali de negociere în cadrul dialogului cu autorităţile locale, fapt care revendică din partea politicii şi administraţiei locale o disponibilitate reală de dialog şi cooperare."

[din: Eick von Ruschkowski, Lokale Agenda 21 in Deutschland - eine Bilanz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 31-32/2002, p. 19, versiunea online]

Totuşi, la Conferinţa Mondială de la Rio nu s-a încheiat însă un tratat care vizează drepturile viitoare privind consumul de resurse, stabilindu-se facilităţi comerciale pentru naţiunile slabe din punct de vedere economic: prin semnarea Agenda 21 a fost inaugurată o nouă "scenă": planificarea urmează a se face prin intermediul unor procese de negociere, ajungându-se astfel la un consens în privinţa unei dezvoltări (a mediului) mai durabile, aici fiind vorba de materiale cu un conţinut mai degrabă difuz şi de multe propuneri administrative şi procedurale venite din partea managementului procesual, dar nu şi de vreo specificare concretă în ceea ce priveşte posibilele limitări (...).

Delegaţiile guvernamentale ale ţărilor, venite în număr mare la Conferinţă au semnat de bună voie acest document, pentru că acesta nu prevedea nimic ce ar fi putut fi vreodată atacat în vreun fel. Organizaţiile neguvernamentale participante au fost, la rândul lor, mulţumite că au fost pentru întâia oară recunoscute, având dreptul să codecidă (...).

Orice cunoscător al scenei internaţionale ar trebui să recunoască faptul că astfel de proclamaţii internaţionale nu vor avea nici un efect asupra Naţiunilor Unite, şi aşa destul de slabe."

[din: Heino Apel, Lokale Agenda 21 und Partizipation; în: Ausserschulische Bildung 2/1999, p. 137]

Angajamentul civil

"Fundamentul unui proces de succes în cadrul Agendei este participarea largă şi angajată a unui număr cât mai mare de actori din sfera politică, administrativă, economică, sindicală, clericală, din cadrul asociaţiilor, grupărilor nord-sud şi de mediu, precum şi, mai ales, de cetăţeni 'neorganizaţi'. Astfel, Agenda 21 Locală constituie o propunere interesantă în vederea constituirii angajamentului civil. Tocmai această activare a angajamentului civil, a muncii voluntare şi a participării cetăţenilor la proiectele de planificare a oraşelor pot oferi proceselor incluse în Agenda 21 Locală impulsuri deloc de neglijat."

[din: Klaus Hermanns, Die Lokale Agenda 21. Herausforderung für die Kommunalpolitik; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 10-11/2000, p. 3]

Fazele proceselor incluse în Agenda 21 Locală

În schema de mai jos veţi putea recunoaşte cele patru faze ale unui proces ideal cuprins în Agendă. Este important să înţelegem însă că procesul nu se sfârşeşte după încheierea fazei de evaluare, aici fiind vorba de un proces permanent de învăţare, căutare şi de discuţii, în cadrul căruia experienţele şi cunoştinţele cumulate pot servi ciclului următor.

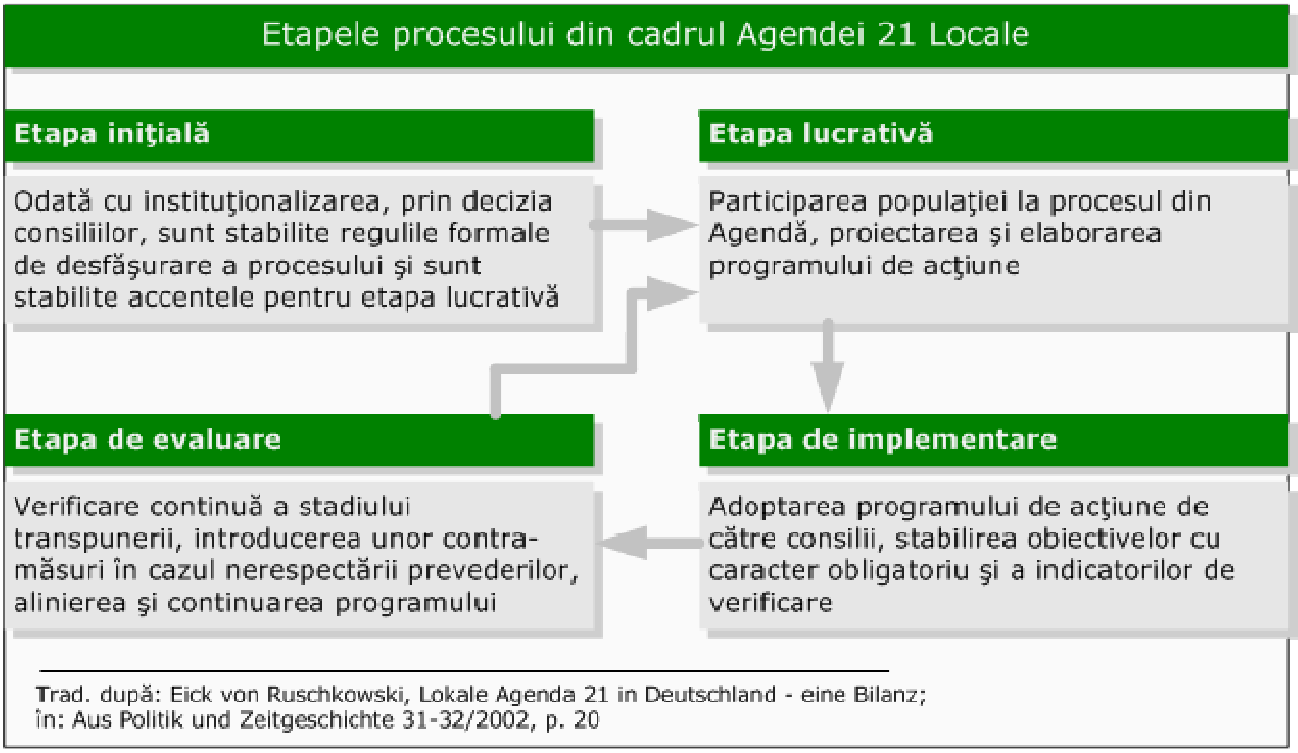

Trad. după: Eick von Ruschkowski, Lokale Agenda 21 in Deutschland - eine Bilanz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 31-32/2002, p. 20

Ce s-a realizat până acum?

Textul de mai jos alcătuieşte un bilanţ anilor trecuţi de la Conferinţa de la Rio, ca act pregătitor pentru Conferinţa din 2002 de la Johannesburg:

"În ceea ce priveşte măsurile stabilite de Agenda 21 în 1992, bilanţul ... privind procesele din toată lumea, incluse în Agenda 21 Locală, este dramatic. Nu putem constata în acest sens nici o atitudine de bucurie anticipativă, nu a existat nici un fel de mobilizare a maselor, şi nici un obiectiv nu a fost atins. Totuşi cele prevăzute de capitolul 28 al Agendei 21 nu pot fi folosite ca măsuri realiste. La momentul adoptării, Agenda 21 Locală nu era nimic mai mult decât un concept teoretic scris pe o coală de hârtie, experienţele practice lipsind cu desăvârşire. Nimeni nu a putut să prevadă cât va dura până ce conceptul de durabilitate se va fi răspândit în rândurile societăţii.

În concluzie, trebuie să diferenţiem între lucrurile deja realizate, recunoscând faptul că mai sunt încă multe de făcut. Cu toate că Agenda 21 Locală a rămas în mod clar, în ceea ce priveşte gradul de răspândire şi succesele repurtate, în urma aşteptărilor iniţiale, această mişcare a început să devină din ce în mai cunoscută la nivel mondial. Până acum nu a fost atinsă însă masa critică. Procesele din cadrul Agendei 21 Locale sunt înţelese în continuare ca plăcere, nu ca obligaţie, în multe părţi ale lumii temele conflictuale reale (ca de ex. finanţele locale, dezvoltarea urbană pe termen lung, integrare, respectiv consolidarea statutului minorităţilor etc.) nefiind tratate în cadrul proceselor din Agendă.

Încercarea de implementare a conceptului de dezvoltare durabilă la nivel local ascunde în sine un potenţial enorm, care trebuie însă descoperit şi fructificat de autorităţile locale. Pentru că, în continuare, în politică predomină programele de acţiune pe sectoare şi de scurtă durată."

[din: Eick von Ruschkowski, Lokale Agenda 21 in Deutschland - eine Bilanz; în: Aus Politik und Zeitgeschichte 31-32/2002, p. 24, versiune online]

Alte informaţii pe această temă pe internet

ICLEI înseamnă *International Council for Local Environmental Initiatives*. Această organizaţie, cu sediul la Toronto, a fost înfiinţată în anul 1990 de către guvernele locale la cartierul general al ONU de la New York.

Organizaţia urmăreşte ţeluri strâns angrenate cu cele ale Agendei 21 Locale: "ICLEI's mission is to build and serve a worldwide movement of local governments to achieve tangible improvements in global sustainability with special focus on environmental conditions through cumulative local actions" (Mission Statement; http://www.iclei.org/about.htm).

Pagina de internet a ICLEI pune la dispoziţie o colecţie bogată de exemple, rapoarte şi informaţii privind constituirea şi stadiul de implementare al Agendei 21 Locale de pe tot cuprinsul lumii. Cel mai bine se poate ajunge la aceste informaţii de pe pagina următoare: http://www.iclei.org/ICLEI/la21.htm

Lucrare de curs

1. Alcatuirea unui plan al durabilitatii unei localitati sau al unei intreprinderi.

2. Alcatuirea unui plan de actiune locala pentru mediu.

Bibliografie

1. Manoliu Mihai, Ionescu Cristina. Dezvoltarea durabila si protectia mediului, H.G.A., Bucuresti, 1998.
2. Panaiutescu, M., Dezbvoltare durabila.Note de curs , Editura nautica, 2011, Constanta
3. Vadineanu A. s.a. Dezvoltarea durabila, vol.I, „Teorie si practica”, Bucuresti, 1999.
4. http://www.cceg.ro/publicatii/Brasuradezvoltaredurabila.pdf
5. http://www.europeana.ro/dosare/mediu.htm
6. http://www.qakademia.ro/mediu_articol1.htm

- Titlul proiectului: Imbunatatirea eficacitatii organizationale a Primariei Orasului Eforie
- Material editat de Primaria Eforie
- Data publicarii: aprilie 2011

- Continutul acestui material nu reprezinta in mod obligatoriu pozitia oficiala a Uniunii Europene sau a Guvernului Romaniei